

«Estonias» esietendub E. Tubina «KRATT»

Täna õhtul esietendub «Estonias» Eduard Tubina ballett «Kratt», eesti balleti esiklapp. Nägin «Estonias» peaproovi. Läksin teatrisse, võtsin koha poolpimedas saalis — saal ei olnud kaugelki tühi, olid tulnud kõik tööst vabad estoonlased — ning leppisin ballettmeister Enn Suvega kokku intervjuu asjus. On ju saanud traditsiooniks, et esietenduseelses intervjuus lavastaja oma kunstilisi taotlusi ning kreedot avalikult kuulutab. Dirigent Kirill Raudsepp tõstis käed. Algas muusika. See muusika, veel üpris noore maestro loodud, on lähedane igale teatrisõbrale.

Kirjutan esimeste muljete põhjal.

Pildil: stseen
uuslavastusest.
Kratt — Juta Le-
histe, Sulane —
Jüri Lass.

G. Vaidla foto

Kõigepealt kolmest «kolmest». Mulle näib, et «kolm» osutus õnnelikuks arvuks Enn Suve on kolmas ballettmeister (pärast Rachel Olbreid ja Ida Urbelit), kes «Krati» lavastas. «Kratt» on Enn Suve kolmas lavastus; ja lõpuks — «Kratt» on kolmas meeldiv üllatus, mis «Estonia» ballett meile tänava on pakkunud (esimesed olid — Mai Murdmaa «Medeia» ja «noorenenud» «Giselle» Tiit Härmi debüüdiga.)

«Krati» puhul rõõmustab harmoonia leidmine muusika ja etenduse lavalise lahenduse vahel, lavastuse tervikkikkus ja ekspressiivsus. Mütoloogiline loitsimislugu, mis on libreto aluseks, võiks muuta «Krati» üpris efektseks lavatükiks: nõidumised, ebauk, fantastika... Enn Suve läheneb «Kratile» meie aja kunstniku nõudlikkusega, ta läheneb «Krati» inimlikust, mitte kõige vähemal määral efektitsevast muusikast, ja nii saab «Kratt» laval suure eetilise kõlalaju.

See on sünye ja rusuv maailm, kuhu lavastus meid viib. Kuid mida enesekindlamaks saab Kratt, seda eemaletõukavamaks muutub meile tema maailm. Kratt surmab ahne Peremehe. Lavastajale enesele on ta surnud juba märksa varem, sest see, kes koos maksamerelistega konnarahvast küünla ümber kargab, ei ole enam inimene. Mida kaugemale areneb tantsuline draama, seda sarnasemaks muutub Peremees oma peremehe — Kratiga. Nägu-mask, niisama kiretu automaatsus liigutustes...

Huvitavalt ja originaalselt avab Enn Suve oma kunstniku eetilise «mina». Maksamereliste tants — siin pole mingit nimetute ja ku-

jutute olendite orgiat. On inimesed nagu mullu ja muiste, on tavalised pikk-kuued ja seelikud. Kuid inimestel puuduvad näod. Sädeleb hõbe kostüümidel, inimesed tantsivad — kuid nad pole enam inimesed.

Siis Vanakuri. Kas groteskne, hofmanlik (või balletilik) kurat? Ei. Kõvakübaraga, pikajuukselne libe laadaparisnik: mina ostan ja müün, müün ja ostan, kõik ülejäänud ei puutu minusse. Ning ometi tunneb pealtvaataja, et selline enesestmõistetav lihtsus ongi kõige jubedam.

Tubina «Krati» eredalt rahvuslikud leheküljed, ehtsad «Targa rehealune» jt. andsid põhjuse kahtluseks: aga äkki muutuvad rahvatantsud ilutsemiseks omaette? Enn Suve lavastuses midagi sellist ei juhtunud. Rahvatantsud liitusid üldise tervikuga ja rikastasid tervikut uute tunnete ja nüanssidega. Etenduse üldkoloriidist rääkides peaks suure komplimendi tegema kunstnik Mari-Liis Küllale. Vähe on olnud meil balletilavastusi (viimasel ajal küll «Medeia»), kus dekoratsioonid, kostüümid ja valgus nii jõuliselt ning lakooniliselt mõjuksid.

Mis puutub solistidesse, siis on hea meel, et neil jälle midagi huvitavat teha on. Kratti hakkavad tantsima Tiiu Randviir, Juta Lehiste ja Tamara Soone. Mina nägin Juta Lehistet.

Sellest baleriinist, keda iseloomustab jõuline, alati suunatud temperament ja mingi eriline hea «maisus» ka kõige «abstraktemates», irreaalsetes osades, on millegipärast üpris harva räägitud. Seda parem on, et Juta Lehiste saab tantsida Kratti. Ta tantsib hasartselt, ekspressiivselt ja teravalt, muutes enesestmõistetavaks ning loomulikuks oma «tehnilise», plastika- ja akrobaatikaelementidega rikastatud koreograafilise partii.

Endrik Kerge tantsis Peremeest (teime osatäitja Väino Aren). Tantsija, kellele abstraktsed ilutsemine on samuti võõras, leidis endale Peremehes tänuliku osa. Peremehe kuhu loob Endrik Kerge kui peen näitleja, ta ei halasta talle, ikka ja jälle rõhutada oma Peremehe iseloomulikke jooni — piiritut ahnust, hingelist külmust ja... argust.

Peretütrena nüeme Tatjana Maistet ja Olga Tšitšerovat (see on kevadel koreograafiakooli lõpetanud noore tantsija debüüt), Sulasena — Jüri Lassi ning Tiit Härmi. Targa osas on artistid, kes on tuntud oma tugeva draamatilise närvi poolest — Vernner Loo ja Peeter Roos. Vanakurfaks muutuvad David Šur ja Herman Gorohovnikov.

...Mida öelda lõpetuseks? Käis peaproov, aga tihti oli hetki, kus oleks tahtnud aplodeerida. Aga proovidel ei aplodeerita. Otsisin Enn Suve.

Enn Suvel oli parajasti valgustajatega tegemist; oli vaja likvideerida viimased «neutraalsed» kohad — ka selle publiku jaoks, kes täna õhtul «Estonia» saali täidab. Ja siis algas kunstinõukogu.

Läksin koju. Mida küsidagi? George Balanchine ütles ühes intervjuus, et balletti ei saa sõnadega seletada. Nii võiks vahest öelda ka meie noor ballettmeister...

Enn Suve alustas oma loominguulist teed groteskse ja terava «Sõduri looga». Siis tuli «Pähkli-pureja», Tšaikovski muusikale võõras magus maailm. Tekkis tunne, et noor lavastaja on minetanud tähtsaima, mis noore kunstniku nooreks teeb — otsimiste ja leidmiste rõõmu.

Nüüd on siis «Kratt». Kunstniku kirglikkusega avab Enn Suve oma eetilise ja esteetilise kreedo. Ja usun, et just «Kratt» on tema küpsustöö.

LEHTI METSAALT